سەلمان ڕوشدی و ڕاستی لە ئەدەبدا.. موحسین ئیبراهیمی.. وەرگێڕانی بۆ کوردی: کاوە عومەر

ناساندنێکی کورتی کتێبێک

دوای ئه‌و کرده‌وه تیرۆریستییه‌ی ئه‌م دواییه له دژی سه‌لمان روشدی، چوومه سه‌ر کتێبێك که ساڵانێك له‌مه‌وبه‌ر خوێندبوومه‌وه. کتێبی "سەلمان ڕوشدی و حەقیقەت لە ئەدەبدا" لە نووسینی سادق جەلال عەزم. ئەم کتێبە یەکێکە لە تیژترین و بەرهەمدارترین و بوێرترین بەرگرییەکانی سەلمان ڕوشدی و "ئایەتەکانی شەیتان"، کە هەر لەو کاتەدا بڵاوکرایەوە کە زۆرێک لە بانگەشەکارانی ئازادی قسەکردن لە ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵات سەلمان ڕوشدییان بە تەنیا جێهێشتبوو لە بەردەم تیرۆریزمی ئیسلامی سیاسی بە سەرۆکایەتی خومەینی. پشتگیری بەباکی نووسەر لە سەلمان ڕوشدی بە قەڵەمێکی تیژ و ڕوون – بە تایبەت لە چوارچێوەی پارێزکارانەو ترسنۆکانە کە لە کاتی ڕاگەیاندنی فتواکەدا باو بووە – دەبێ زۆر بەرز بنرخێنرێت. بە تایبەت کە نووسەر مامۆستای زانکۆیە و خەڵکی سوریایە. وڵاتێک کە کۆماری ئیسلامی ڕۆڵێکی کارای لە لە خوێن هەڵکێشانی ڕاپەڕینی هاووڵاتیانی خۆی لە دژی گەندەڵکار و دیکتاتۆر بەشار ئەسەددا گێڕا.

لەم بابەتەدا تەنها بەشێک لە کتێبەکە لەگەڵ ئێوەی خوێنەران بڵاو دەکەمەوە.

"ڕەنگە بتوانن هەموو گوڵەکان لەناو بەرن، بەڵام هەرگیز ناتوانن بەهار لە هاتنی بوەستێنن."

ئەمە شیعرێکی پابلۆ نیرودایە لە سەرەتای کتێبەکەدا کە بە جوانی و بە کورتی باس لە ڕۆڵی خوێناوی ئیسلامی سیاسی دەکات لە مێژووی نیو سەدەی ڕابردوودا. بزووتنەوەیەک کە لە هەر شوێنێک هەنگاوی ناوە چەندین گوڵی لە پێ داوە، بەڵام نەک هەر نەیتوانی و هەرگیز ناتوانێت "بەهار لە هاتن بوەستێنێت"، ملیۆنان گوڵ لەم وڵاتە ئیسلامیانەدا گوڵیان کردووە. لە خودی ئێراندا، ماوەیەکی زۆرە، خەڵک هەستاون بۆ ئەوەی بە هەمیشە ئیسلامی سیاسی و حکومەتەکەی و ئایەتوڵڵاکانی لە قوڕەکەیاندا بنێژن.

هەرشەک بە سەر کتێبێک کە نەیانخوێندووەتەوە!

سەرەتا نووسەر ڕەخنە لە "دیارترین ڕۆشنبیران" دەگرێت کە "هەرشیان کردووەتە سەر کتێبێک کە نەیانخوێندووەتەوە". باسی ژمارەیەکی زۆر لە نووسەر و مامۆستا و پرۆفیسۆری بەناوبانگ دەکات کە بە دانپێدانانی خۆیان کتێبەکەیان نەخوێندووەتەوە، بەڵکو سەلمان ڕوشدیان بە "منداڵی و نەزانی و تەسک و گەمژەیی" تۆمەتبار کردووە.

لە وەڵامی ئەو ئیدیعاکارانەی کە "ئایەتە شەیتانییەکان" لە چوارچێوەی وێناکردنی وڵاتانی ڕۆژهەڵاتدا دادەنێن، دەڵێت ئەوە خودی سەلمان ڕوشدییە کە بەڕێکەوت لە بەرهەمەکانیدا هەوڵی ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵاتناسەکان دەدات بۆ پاراستنی "ڕۆحانیەتەکەی". ڕۆژهەڵات لە سۆز و سەرسوڕهێنەر و ستەمکارییەکەیدا". بە شێوەیەکی گاڵتەجاڕانە و گازگرانە ڕەخنە دەگرێت و بەردەوام دەبێت کە "سەلمان ڕوشدی بە پشتیوانی لە ڕۆژهەڵات ڕادەپەڕێت، بەڵام بەڕەهایی هەموو ڕۆژهەڵاتێک نا، بەڵکو ڕۆژهەڵاتێک کە دەیەوێت خۆی لە نەزانی، ئەفسانە، ڕزگار بکات، لەخورافات و هەژاری و دیکتاتۆریەتی سەربازی و شەڕی خێڵ و ئایین هەوڵ دەدات و نایەوێت لە دەرەوەی بازنەی ژیانی هاوچەرخ بمێنێتەوە. "بەرهەمەکانی ڕوشدی، لە شرۆڤەی کۆتاییەدا، لە بەرژەوەندی ڕۆژهەڵاتی یاخیدایە نەک ڕۆژهەڵاتی بیابانەکانی پڕ لە درۆ و خورافات و نەزانی".

لە وەڵامی ڕەخنەگرێکی ئەدەبیدا بەناوی ڕەجا ئەلنەقاش کە بانگەشەی ئەوە دەکات کە سەلمان ڕوشدی "ڕووی ناشیرینی ڕۆژئاوای لەبەرچاوی گەلانی عەرەبی و ڕۆژهەڵات نیشانداوە"، ئاماژە بە ناوەڕۆکی ڕاستەقینەی بەرهەمەکانی سەلمان ڕوشدی دەکات، کە تێیدا لەوە لە بەرهەمەکانیدا باسی "گەلان" نییە. " بوونی نییە. به پێچه وانه وه "ته نها دڕنده یی ڕژێمه سیاسیه کانی جیهانی سێهه م و دواکه وتنیان و ڕقیان له پێشکه وتن و شارستانیه ت" شه رمه زار ده کات و هونه ری هاوبه شی ته واوی ئه و ده سه ڵاتانه له گه ڵ وڵاتانی ڕۆژاوا ئاشکرا ده کات.

نووسەر، دوای دەیان نموونەی دیکەی کەسایەتی ناسراو و دیار، لە نووسەر و ئەدیب و پرۆفیسۆرە نان بەنرخی ڕۆژەڕو خۆبەزلزانەکانەوە، ڕادەگەیەنێت کە "ئەو کەسەی لە "دڕندە" نزیکترە و زیاتر مەیلی بۆ سەرەتاییبوونە" و ڕقی لە "پێشکەوتن و شارستانیەت"ە. بەدڵنیاییەوە ڕۆمانووس سەلمان ڕوشدی نییە، بەڵکو ئەم جۆرە ڕەخنەگرانەی عەرەب…

هەروەها سادق جەلال ئەلعەزم، بەرگریی فەرمی و چەقبەستوویی و "شەرمەزارانە" لە ڕوشدی لەلایەن "ڕۆشنبیرانی" لوتبەرزەوە لە

ڕۆژئاوا بەراورد دەکات لەگەڵ مامەڵەکردنیان لە سەردەمی جەنگی ساردا، کە "هەرگیز تەنانەت بۆ ساتێکیش، وەک لە ناڕازییەکانی سووریا یان". لە نووسینی نووسەرانی ئەوروپای ڕۆژهەڵات کە پەنایان بۆ ڕۆژئاوا بردووە، بەرگرییان لە ڕوشدی و ڕۆمانەکەی کردووە.

وە لە کۆتاییدا نووسەر ئەم ڕیزە شەرمن و ترسنۆک و هەلپەرستە زەلیل دەکات لە کاتێکدا سەلمان ڕوشدی لەگەڵ نووسەرە بەناوبانگەکانی مێژووی ڕۆژئاوا بەراورد دەکات: "ڕوشدی وەک ڕۆمان نووسێک، لەگەڵ بۆمبای و لەگەڵ "شاریکی ئاشکرا بەڵام گوم بوو" (واتە شارەکە". لە کۆچبەرە پێست ڕەنگاوڕەنگەکان لە دڵی لەندەن)دا ئەو کارەی کردووە کە بالزاک لەگەڵ پاریس وەک ڕۆمانووسێک، چارڵز دیکنز لەگەڵ لەندەن، جەیمس جۆیس لەگەڵ دبلن و نەجیب مەحفوز لەگەڵ قاهیرە کردووویەتی.

بە بڕوای نووسەر، گرنگترین دەستکەوتی "ئایەتە شەیتانیەکانی " ئەوەیە کە "بۆ یەکەمجار لە مێژووی هاوچەرخدا، بەرهەمێک خۆی، بە هەموو هێزی خۆیەوە، هەم بەسەر جیهانی ئیسلامی و هەم لە ئەوروپادا دەسەپێنێت، لە شێوەی مشتومڕێکی گەورەدا". و لە هەمان کاتدا ئەدەبی – ئاینی-ڕەخنەگر. پێش ئەمە جیهانی ئیسلامی بەگشتی و جیهانی عەرەبی بە تایبەتی دەنگی ڕەخنەگرتن لە ئاین لە ئەوروپا لەلایەن کەسانی وەک ڤۆڵتێر و سپینۆزا و مارکسەوە بیستبوو، … بەڵام دوای… بڵاوکردنەوەی ئایەتەشەیتانیەکان ئەو جۆرە گۆشەگیریە بونی نەماوە…".

وە پێویستە جەخت لەوە بکرێتەوە کە جیهانی ڕۆژاوا ئاتەئیستی بێباکی کەمی نیە کە بەهەموو توانایانەوە تەحەدای ئاینەکان و بەتایبەتی ئیسلامیان کردووە، ، بەڵام ئەم فەتوایەی خومەینی بۆ کوشتنی سەلمان ڕوشدی، بەشدارییەکی بەرچاو بوو لە جیهانگیری وبەناوبانگ بوون و خۆشەویست بونی "ئایەتەشەیتانیەکان"و نووسەرەکەیدا گێڕا.

یەکێتی پیرۆزی ڕەوتە ڕاستڕەوەکان لە ڕۆژئاوا و ئیسلامی سیاسی

ئێمە دەزانین چۆن چەندین ساڵە سیاسەتمەدارانی دەسەڵاتداری رۆژئاوا و میدیا و زۆر شرۆڤەکار و لێکۆڵەرەوەکانی حکومەتی ئیسلامی و یاسا ئیسلامیەسەپێنراوەکانیان بەسەر کۆمەڵگای ئێرانیاندا چۆن لەسەر خەڵکی ئێران و فەرهەنگی ئەوان حساب کردوە. بەردەوام ئەو وێنەیەیان داوە کە ئەم حکومەتە و یاساکانی لەلایەن خەڵکەوە قبوڵکراوە. وێنەیەک کە بە هۆی تەحەدای سیاسی بەربڵاوی خەڵکی ئێران لەگەڵ کۆماری ئیسلامی و یاسا و شەریعەتەکانی، ماوەیەکی زۆرە هیچ کڕیارێکی نییە.

دوای فەتواکەی خومەینی و جوڵانەوەی نوێی بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسی و کوشتاری سەر شەقامەکانیان، ئەو بیرۆکەیە لە میدیای فەرمی ڕۆژئاوادا سووتێندرا کە وا دیارە بۆ ڕۆمانی "ئایەتە شەیتانییەکان" سووکایەتی بە بیروباوەڕی موسڵمانانی جیهان کراوە و موسڵمانانی جیهانیش لە دژی سەلمان ڕوشدی دەستیان بە جیهاد بردووە. وێنەیەکی تەواو درۆ و پێچەوانەیە. جەلال عەزم لە کتێبی "سەلمان ڕوشدی و حەقیقەت لە ئەدەبدا"، تەحەدای ئەم وێنە هەڵگەڕاوە دەکات، کە پێدەچێت "لە هەموو جیهانی ئیسلامیدا، لەسەرخۆ دژی ڕۆمانی ئایەتە شەیتانییەکان و نووسەرەکەی" سەری هەڵدابێت.

نووسەر هەڵوەستە کۆنەپەرستانەکانی دەسەڵات و ناوەندەکانی بڕیار لە ڕۆژئاوا ئاشکرا دەکات، کە بە هۆکار و پاڵنەرێکی سیاسی، لەبری ئەوەی بە ئاشکرا بەرگری لە ئازادیی دەربڕین بکەن، ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ چاوپۆشیان لەهێرشی ئیسلامی سیاسییان بۆ سەر ئازادییدەربڕین کردوە. دەیان نموونەی سەرکردە سیاسییەکانی ئەم حکومەتانە دەهێنێتەوە، وەک جۆرج بوش و جیمی کارتەر و مارگریت تاچەر و جاک شیراک و بەرپرسانی ئایینی وەک قەشەی نیویۆرک و ڤاتیکان وشورای حاخامەکان و هتد. کە بازێکیاندا بەسەر هەڵەی هێرشکردنە سەر سەلمان ڕوشدیدا. "ئەم ڕۆژئاوایە یەک وشەی بۆ بەرگریکردن لە ڕوشدی نەگوتوە و وشەیەکیشی بۆ ستایشکردنی ڕۆمانی ئایەتە شەیتانییەکان نەوتووە" و ئەمەش مانای ئەوەیە کە "هاوپەیمانی پیرۆز" لەنێوان "باڵی ڕاست - بەتایبەت باڵە ئایینییەکەی- و هێزە ئیسلامی ڕاستڕەوەکاندا هاتەتەکایەوە کە بە خەبات لەگەڵ ڕۆمانەکەی سەلمان ڕوشدی و ناوەڕۆکە ڕەخنەیی و مەیلە ڕۆشنگەر و ڕادیکاڵەکانیدا.

هەروەها لەبارەی یەکگرتوویی کاردانەوەی مەسیحی و ئیسلامی بەرامبەر سەلمان ڕوشدی دەخوێنینەوە کە "ئاینییەکانی مەسیحی فەڕەنسی بیرمان دەهێننەوە کە کاتێك هەندێك گرووپی مەسیحی بە ئیمان بۆمبێکیان تەقاندەوە وەك ناڕەزایەتی لە بەرامبەر نمایشکردنی فیلمی "دواین فیتنەی مەسیح" لەو سینەمایەدا کە فیلمەکە نمایش دەکرا. کۆمەڵگەی موسڵمانانی کۆچبەر هاوسۆزی خۆی لەگەڵ ڕۆحانییە مەسیحییەکان دەربڕیبوو." لە دەسەی سەلمان ڕوشدیدا ئەمجارەیان ئەوە سەرکردەکانی پێکهاتە ئیسلامییەکانی ئەمریکا بوون کە سوپاسنامەیان بۆ کاردینالەکان و قەشەکان و حاخامەکان نارد کە ڕۆمانێکیان شەرمەزار کردوە کە سوکایەتی بە "باوەڕ بە خودا و وەحی ئیلاهی و ئیبراهیم و پێغەمبەران و ئاییندارەکانی تری کردوە".

چیرۆکی پاپاش سەرنجڕاکێشە، وەک چۆن پێشتر توڕەیی خۆی بەرامبەر ئومبەرتۆ ئیکۆ و دوو ڕۆمانە بەناوبانگەکەی نیشان دابوو بەبێ ئەوەی

بوێری دەرکردنی فەتوا و سزای لەسێدارەدان لە دژی ئومبێرتۆ ئیکۆ(Umberto Eco)، لەبەر ئەو هۆکارە سادەیە کە سەردەمی ڕۆشنگەری و شۆڕشی گەورەی فەرەنسا زیاتر لە دوو سەدە لەمەوبەر سیستمی مافیای کەنیسە و مەسیحی ڕەوانەی کونجی کڵێساکانکردەوە. وا دیارە ئەرکی هاوشێوەی سیستمی مافیای پیاوانی ئایینی ئیسلامی و ئیسلامی سیاسی و ئایینی ئیسلام کەوتەتە سەر شانی خەڵکی ئێران و شۆڕشە مەزنەکەیان.

مامەڵە و گرژی لە هیندستان لەسەر ئایەتە شەیتانییەکان

ڕووداوەکانی دوای بڵاوبوونەوەی "ئایەتە شەیتانییەکان" لە هیندستان و پاکستان دەریخست کە ئەم "موسڵمانانە"ی جیهان کە پیرۆزی و کەسایەتی و ژیانیان بەردەوام لەلایەن هەمان ئەم ئیسلامە سیاسییەوە پێشێل دەکرا ، غیرەت گرتونی و بە "سووکایەتی بە "حەساری پێغەمبەر" و لە شەقامەکاندا ئاژاوەیان ناوەتەوە و ئاگر لە کتێب بەرئەدەن." نەخێر هەموو شتێک پێچەوانە بوو. تا ئێستا هیچ هەواڵێک لە فەتوای خومەینی نەبوو کە گەندەڵکارانی ئایینی و سیاسی لە هیندستان و پاکستان لە کێبڕکێی دەسەڵات و ساماندا پێویستیان بە هاندانی ئایینی و سیاسی هەبووە و هێرشیان بە سەر ڕوشدی وەک ئامرازێک بۆ خزمەتکردنی ئەو مەبەستەیان بەکارهێناوە.کتێبی "سەلمان ڕوشدی و ڕاستی لە ئەدەبدا" بە بەڵگە و نموونەی ڕوون پاڵنەرە سیاسییەکانی ئاژاوەی ئایینی لە هیندستان و پاکستان ئاشکرا دەکات.

لە هیندستان، لە درێژەی ئەو گرژییانەی لەسەر مزگەوتێک هەیە کە گوایە لە سەدەی شانزەهەمدا لەلایەن ئیمپراتۆری مەغۆلەکانەوە لەسەر وێرانەکانی پەرستگایەکی پێشووی هیندۆسی دروستکراوە، هەروەها لە کاتی ڕێپێوانی هەردوولا بە دەستبەسەرداگرتنی بیناکە، نوێنەرێکی… پارتی جەناتەی ئیسلامی و لایەنگرانی ئیسلامی بناژۆخوازی سعودیە و ڕاجیق گاندی (سەرۆک وەزیرانی ئەوکات) دەچنە ڕێککەوتنێکی هەڵبژاردنەوە. بڕیار دراوە کە حکومەت ئایەتە شەیتانییە کان قەدەغە بکات و لە بەرامبەردا ڕێپێوانی موسڵمانان بەرەو مزگەوتەکە رابگیرێت. مامەڵەیەکی سیاسی لە نێوان دوو ڕەوتی ئایینی و ناسیۆنالیستی. بەم شێوەیە پێی ڕۆمانی "ئایەتە شەیتانییەکان" بەرەو شەقامەکانی ڕەوتی ئیسلامی ڕادەکشرێت.

لە پاکستان لە ململانەی دەسەڵاتی نێوان پارتە ئیسلامییەکان و باندەکاندا، فەرمانڕەوا گەندەڵە ئیسلامییە کان کەڵکی سیاسیان لە کتێبی "ئایەتە شەیتانییەکان" وەرگرت بۆ هاندانی چینە دواکەوتووەکانی ئیسلام. کاتێک بینازیر بوتۆ لە پاکستان هەڵدەبژێردرێت — سەرەڕای هەر سیاسەتێک وەک ژنێک — بە سەرکەوتنی

بوتە و پاڵپشتی ئەمریکا بێ، هێزە کۆنەپەرستە ئیسلامییەکانی پشتیوانی زیاولحەق و دواتر نەواز شەریف کە سەرەداوی گروپە ئیسلامییەکانی بەدەستەوە بوو، هەوڵ دەدەن بۆ خزمەتکردنی ئاژاوە ئایینییەکان،کەڵک لەکتێبەکەی سەلمان ڕوشدی وەربگرن کە وەری دەگرن . جێگای سەرنجە کە ناوەندی ڕۆشنبیری ئەمریکی ئاگری تێبەردرا، نەک ناوەندی ڕۆشنبیری بەریتانی کە نووسەری "ئایەتە شەیتانییەکان" هاوڵاتییەکی بەریتانییە.
هەر دوای ئەم ڕووداوانەیە کە خومەینی "ڕێبەری موسڵمانانی جیهان" کە دوای هەشت ساڵ لە ناردنی لاوانی ئەو وڵاتە بۆ ڕۆشتن بەسەر مین(ئەڵغامی)ژێر زەویدا شکستی هێنابوو و لە جامی ژەهر نۆشی و لە ناڕەزایەتی سیاسی و کۆمەڵایەتی نیگەران بوو، بڕیاری تەکفیرکردنی سەلمان ڕوشدی دەرکرد تا خەڵک و پێگەی لاوازی خۆی لە جیهاندا بگەڕێنێتەوە لەنێو باندە تیرۆریستییە ئیسلامییەکانی وەک حەماس و حزبوڵا بەو مشتومڕەی کە بەهۆی ئەم فەتوایەیەوە دروست بوو.

کێبڕکێ بۆ کۆچبەران لە گێتۆی وڵاتانی ڕۆژئاوا

نووسەر لە بەشێکی کتێبەکەدا باس لە کێبڕکێی نێوان هەردوو لقی کاردانەوەی ئیسلامی – سوننە و شیعە – لە نێوان کۆچبەران و پەناخوازان لە گێتۆی وڵاتانی ڕۆژئاوا کە مشتومڕ لەسەر "ئایەتە شەیتانییەکان" یەکێکە لەهەوڵدانەکە بۆ زاڵبوون بەسەر "موسوڵمانە کۆچبەرەکان"دا.
وە "هەموو هۆکارەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە دامودەزگاکانی سەر بە ڕژێمی سعودیە سەرچاوەی ئەو ئیستفزازیانە بوون کە لە بازنەکانی ئیسلامی ئینگلتەرا بەگشتی و لە شاری برادفۆرد بەتایبەتی لەدژی ڕۆمانەکەی سەلمان ڕوشدی ڕوویان دا. ئەم ئیستفزازیانە لە سەرەتاوە بوو". یەکێک لەو ئامرازانەی کە لە ململانێدا بەکارهاتووە ناکۆکی نێوان ئایەتوڵڵا خومەینی و پارێزەری دوو مزگەوتی پیرۆز(خادم الحرمین) (پاشای سعودیە)یە لەسەر هەژموونی کۆچبەرە موسڵمانەکان کە لە دەرەوەی وڵاتانی ئیسلامی دەژین و بە دەستبەسەرداگرتنی ڕێکخراو و دامەزراوەکانیان وچارەنوسیان، سودیان لەوانە وەردەگرت.
هەروەها کتێبەکە ئاماژە بە هەماهەنگی نێوان مەیلە توندڕەوەکانی ناو پارتی پارێزگاری ڕاستڕەوی بەریتانیا و سەرکردەکانی کۆمەڵگەی کۆچبەرانی موسڵمان دەکات، کە "هەردوولا وەک کۆچبەران بەرژەوەندی هاوبەشیان لە ژیانی "گێتۆ"دا هەیە، هەربۆیە وەها بارودۆخی "ڕەگەزپەرستانە" بەبێ ئەوەی هیچ ڕەنگێکی فۆرمی هەبێت. وە ئەگەر یاسایەکی هەبێت، هەم لە ڕووی ماددی و هەم لە ڕووی ڕۆحییەوە بەهێز دەبن" چونکە لە بەرژەوەندی ئەواندایە کە "ئەم گێتۆیانە بەو هەموو

نەزانی و نەهامەتییەی کە تێیدا دەخنکێن، بپارێزرێن". ئەمە باس لە پاراستنی ئەو هەلومەرجانە دەکەین کە "موسڵمان" بە عەقڵییەتی "گێتۆ"ی وەک خۆیان لە جیهانێکی داخراو و تەواو نەبینراودا دەژین.
هەرچەندە لە یەکێک لە شارەکانی ئینگلیزدان بەڵام لەوێ نین…ئەوان ڕۆژنامە ئینگلیزییەکان ناخوێننەوە و پەیوەندی سۆزدارییان لەگەڵ ڕەگ و ڕیشەی کۆمەڵایەتییەکانیان لە ڕێگەی فلیمی ڤیدیۆیی زۆر بە ناوەڕۆکەوە جێگیر دەبێت. سەرچاوەی ئیلهامیان پێش نوێژی مزگەوتەکانە، کە لەژێر کاریگەری هەندێک فاکتەر کاردەکەن بە بەرژەوەندی هەندێک هێز و حکومەت کە کێبەرکێ لەگەڵ یەکتر دەکەن بە بەدەستهێنانی دڵی موسڵمانان.
بێگومان ئەم وێنەیە تەواو نییە. بە پێچەوانەی ئەو ئیدیعایە بەمانایەی بەرپرسی دامەزراوەی فەرهەنگی ئیسلامی لە پاریس، کە بودجەی خۆی لە کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە وەرگرتووە و ڕایگەیاندووە کە بەهۆی "کاریگەری ئیسلام لەم وڵاتەدا، … فەڕەنسا بووەتە بەشێک لە… جەستەی ئوممەتی ئیسلامی و بە چەند ساڵی داهاتوو، پاریس دەبێتە پایتەختی ئیسلام …"، ڕاپرسییەکان دەریانخستووە کە تەنیا ٩٪ی "موسڵمانانی" فەڕەنسا فەتوای خومەینییان پەسەند کردووە.

خانەی لەشفرۆشی "حیجاب".
ڕوشدی لە ڕۆمانی ئایەتەکانی شەیتاندا "بە خۆی بەوریاییەوە دژایەتی داستانی مێژوویی گەورەی محەممەد و ئیسلام دەکات، ڕەوتی گشتی ڕووداوەکان و قۆناغە بنەڕەتییەکان و گرینگترین ڕووداوەکان بە قەرز وەردەگرێت" و پشت بەو چیرۆکانە دەبەستێت کە دەربارەی محەممەد و ژیان و کارەکتەری و ڕەفتارەکانی گێڕدراونەتەوە "داستانێکی گاڵتەجاڕانە" لە ئیسلامی ئێستا و بناغەکانی دروست دەکات.
چیرۆکی خانەیەکی لەشفرۆشی لە شاری مەککە بە ناوی "حیجاب" کە یەکێکە لە ئاماژەکانی کۆنەپەرستی ئیسلامییە بۆ تەکفیرکردنی کتێبەکە و وروژاندنی باوەڕداران، یەکێکە لەو حاڵەتانەیە. مەلهەیەک لە مەککە کە بەعل شاعیری هەجووی سەردەمی جاهیلی پەنای بۆ بردوە. لەم خانەی لەشفرۆشییەدا "ڕۆڵی ژنانی ماهوەند (محەممەد) و ناوەکانیان دەدرێن بەو کچانەی کە لە مەلهەکەدا کار دەکەن" و "دیلکراون و گەمارۆدان و دابڕان لە جیهان بە پێی دروشمی نەریتی ئیسلامی بەسەر ژناندا دەسەپێندرێت؛ دروشمێک کە پێی دەوترێت پاکیزەیی و حەیا و بەگشتی ئەخلاقی قبوڵکراو هاونیشینی پیاو لەگەڵ ژن و هاونیشینی ژن لەگەڵ پیاو قەدەغە دەکات."
پەیوەندیی بەعلی ئەم شاعیری هەجووە بە ئایەتە شەیتانییەکانەوە

چییە لەگەڵ چیرۆکی ژیانی محەممەد؟ "چیرۆکی بەعل ئاماژەیە بە ململانێی نێوان محەممەد و دوژمنە ئایدیۆلۆژییەکانی لە جاهیلیە بەگشتی، و ململانێی ئەو لەگەڵ هەندێک شاعیری ناودار بەتایبەتی". بە نموونە هاتنە ناوەوەی سەرکەوتووانەی مەهوند بۆ ناو شاری "جاهیلیە" و کوشتنی بەعل بە فەرمانەکەی لە "ئایەتە شەیتانییەکان" لە گێڕانەوە پەیوەندیدارەکان بە فەرمانی پێغەمبەر بۆ کوشتنی ئەو کەسانە وەرگیراوە کە گاڵتەیان بە پێغەمبەر دەکرد و شیعریان دەنووسی.

وە نووسەر بە ئاماژەدان بەم چیرۆکە کە یەکێکە لە بەشە خوێنەندنەوەیی و ڕەخنەگرانەکانی ئایەتەکانی شەیتان، کەلێنی نێوان ترس و خەمی پێغەمبەری ئیسلام بە ڕەخنەگرەکانی و شمشێرێک لە دژی شاعیران و تەنزنووسەکان و مامەڵەی هاوشێوەی خومەینی پێ دەکاتەوە لە ڕەخنەگرانی خورافاتە ئیسلامییەکان. "... هەروەک چۆن ماحوند فەرمانی دا کە بەعل لەسەر شیعرە بوێرەکانی دەسبەسەر بکرێت و بە زیندووی یان بە مردووی بهێنرێتە لای، لە "ئایەتی شەیتانییەکان"دا ئایەتوڵڵاکانی تاران هەروەها فەرمانیان بە شوێنکەوتووانی خۆیان کرد کە سەلمان ڕوشدی بە مردوویی – و زیندوو نییە – بەیان دەستگیر بکەن بەهۆی ئەو ڕۆمانە ڕاشکاوانە و بوێرانەی کە نووسیبووی. "کە بێگومان دەبێ بڵێین کە هۆکاری سیاسی لە هەردوو کەیسەکەدا بەشدارن. محەممەد بۆ سەقامگیرکردنی پێگەی لەرزۆکی سەرەتایی خۆی ترساندن بەکاردەهێنێت و خومەینیش ترساندن بەکاردەهێنێت بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو مەرجانەی کە دەبوو ڕووبەڕووی ببێتەوە کاتێک دەبوو کۆتایی حەتمی شەڕەی هەشت ساڵە قبوڵ بکات.

"نە سروشێک(وەحیێک) لە ئارادایە و نە هیچ"

سادق جەلال ئەزم بە وردی و شارەزایی تەواو لە قورئان و فەرموودەکان نیشانی دەدات کە هۆکاری هێرشی کۆنەپەرستانەی تیرۆریستی ئیسلامی بۆ سەر سەلمان ڕوشدی چییە. دەنووسێت سەلمان ڕوشدی هیچ شتێکی ناڕاستەقینەی بە محمد و قورئانەوە نەلکێناوە. هەموو ئاماژەکانی سەلمان ڕوشدی فەرموودە و گێڕانەوەی مێژوویی ڕەسەن و ئایەتی قورئانین. توانیویەتی ئەم گێڕانەوە و بەیتانە لە شێوەی ڕۆمان و ڕیالیزمێکی ئەفسوناویدا دروست بکاتەوە. فەرموودەی "غەرانیق" کە لە چەند ئایەتێکی قورئاندا ئاماژەی پێکراوە، سەرچاوەی سەلمان ڕوشدییە لە "ئایەتەشەیتانییەکاندا".

کاتێک کتێبی سادق جەلال ئەلعەزم بە وردی دەخوێنیتەوە، ئەوە دەردەخات کە ئەم فەرموودەیە و ئایەتەکانی پەیوەندیدار، کە هەمان ئایەتە شەیتانییەکانن (شەیتان کە لە دەمی محەممەددا دانراوە)،

ئاماژەن بە ئەوەی کە محمد کەسێکە. مرۆڤە هیچ پیرۆزیەکی نییە. نەک هەر ئەوە، بەڵکو لەسەر بنەمای پێداویستییە سیاسییەکان، بەردەوام سەری هەڵدەواسێت. درۆ دەکات. وشەکان دەگۆڕێت. و لە هەموو ئەم ساتانەدا، بوونەوەرێک بە ناوی جوبرائیل – نزیکترین مەلائیکەیە لەخودا – ڕۆڵی دەڵاڵێکی سیاسی دەگێڕێت. ئەوە جوبرەیلە کە گرژی و دژایەتییە ناوخۆییەکانی محەمەد ڕاست دەکاتەوە لە پێوەندی بە هەوڵی ڕاکێشانی عەشیرەتی قوڕەیش بە ئایەتی هەڵوەشێنەرەوە و هەڵوەشاوە. محمد بە ئەوەی هێزی قوڕەیش ڕابکێشێت، لەکاتی خوێندنی سورەتی نەجمدا باس لە دوو ئایەت دەکات، کە پێدەچێت ئاشکرا بووبێت کە ئەو سێ بتە کە لە عەشیرەتی قوڕەیشدا پەرستراون، لات و عوزا و مەنات، دەتوانن شەفاعەت بکەن و بەم شێوەیەش، ئەو دەیەوێت هێزی قوڕەیش بە بانگەوازەکەی ڕابکێشێت. کاتێک بە هۆی حیساباتی سیاسییەوە بیری خۆی دەگۆڕێت، یەکسەر جبریل دێتە ناو دیمەنەکەوە، وەک ئەوەی شەیتان ئەم دوو ئایەتە بخاتە ناو دەمی محمدەوە و دواجار بە ناوبژیوانی جبریل ئایەتەکان هەڵدەوەشێنەوە. لەم بەشەی ڕۆمانی “ئایەتە شەیتانییەکان “دا ڕوونە کە پێغەمبەری خودا مرۆڤێکە بەو ئایەتانەی کە پێیان دەوترێت ئایەتەکانی وەحی، نەزمی سیاسی خۆی پێشدەخات. دەردەکەوێت ئەم پێغەمبەرە کە ئەوەندە پیرۆزە تەنانەت ناتوانرێت وێنەیشی بکێشرێت هەرکەسێك بڵێت پشتی چاوی برۆیە شایەنی مردنە، بەردەوام هەڵە دەکات و درۆ دەکات و بە فێڵ و تەڵەکەکانی پینەوپەڕۆیان دەکاتەوە لە ڕێگەی مەلائیکەیەکەوە بە ناوی جبرەیل.

لە کتێبی “سەلمان ڕوشدی و حەقیقەت لە ئەدەبدا”، ئەم باسە سەبارەت بە کاراکتەری سیاسی محەممەدە بە ئاماژەدان بە ڕۆڵی سەلمانی فارسی تەواو دەبێت، کە وەک نووسەرێکی زیرەکی وەحی، گومانی ئەوەی هەیە کە ئایەتەکان بەڕاستی بۆ محمد دابەزیون. چونکە کاتێک ئایەتەکان بۆ پێغەمبەر دەخوێنێتەوە، پێغەمبەر سەرنجی ئەو هەڵانە نادات کە لە کاتی نووسیندا ڕوویانداوە و سەلمان قەناعەتی پێدەگات کە “وەحییەک لە ئارادایە و نەهیچ”. ***

ئیبراهیمی1917@gmail.com

٢٥ی ئابی ٢٠٢٢

لە ژمارە ٩٨٧ی ئینتەرناسیۆنالەدا بڵاوکراوەتەوە

---

(١) “سەلمان ڕوشدی و حەقیقەت لە ئەدەبدا” نوسینی سادق جەلال عەزام، وەرگێڕانی یاد تەراب حەقشناس. بڵاوکراوەکانی سونبلە.

هامب□رگ. کانوونی دوو□می ١٣٧٨